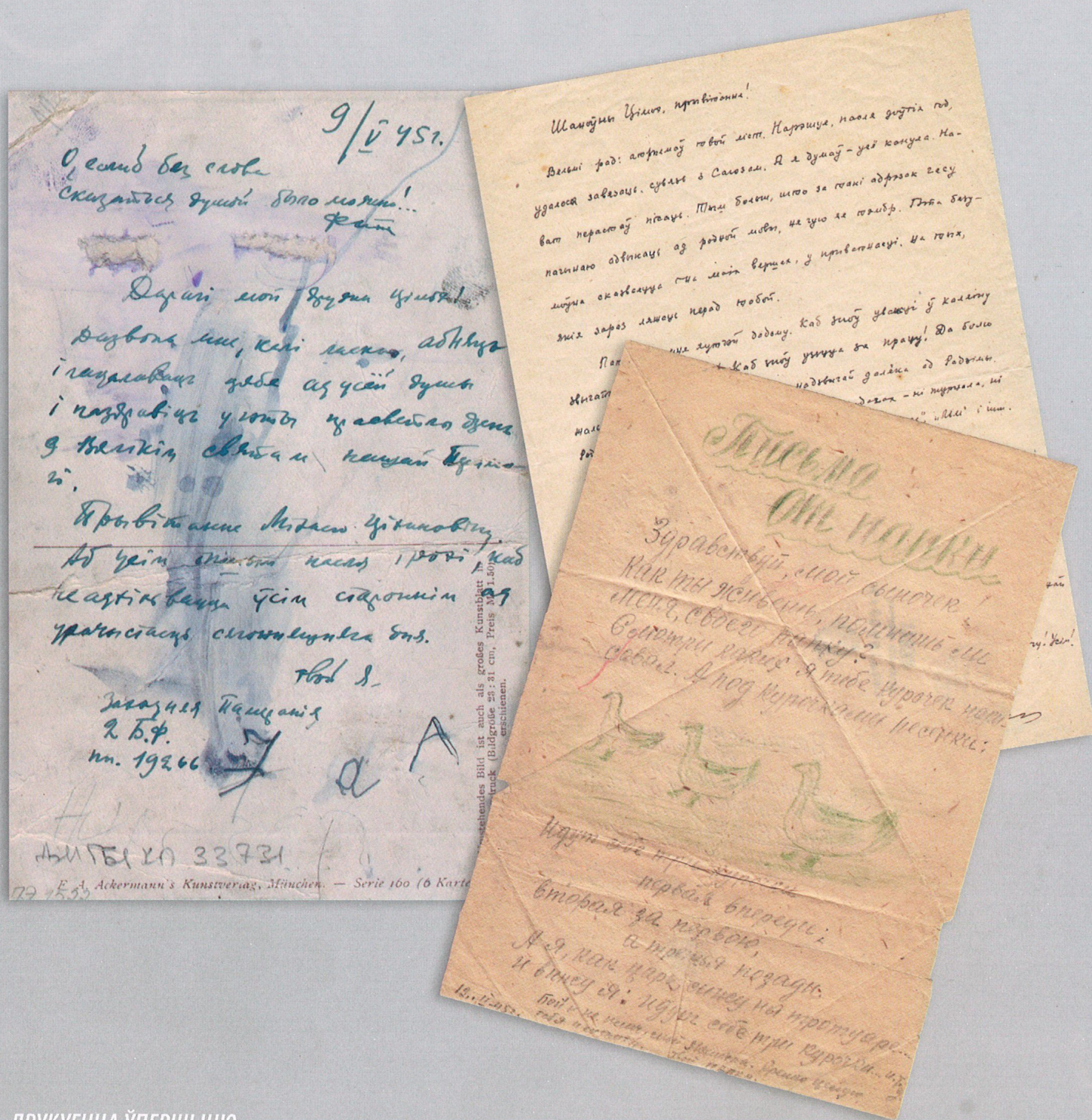

ЛІСТЫ НА ШЛЯХАХ ПЕРАМОГІ

З ФОНДАЎ ДЗЯРЖАЎНАГА МУЗЕЯ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

ДРУКЕЦЦА ЎПЕРШЫНЮ

Паштоўка Яўхіма Кохана Цімоху Крысьско (Васілю Вітку). 9 мая 1945 г.
Ліст Міхася Калачынскага Цімоху Крысьско. 8 сакавіка 1945 г.
Ліст Аляксея Кулакоўскага сыну Яўгену. 12 лютага 1945 г.

Працяг матэрыялу на с. 11.

ЛІСТЫ НА ШЛЯХАХ ПЕРАМОГІ

З ФОНДАЎ ДЗЯРЖАЎНАГА МУЗЕЯ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

“З ВЯЛІКІМ СВЯТАМ НАШАЙ ПЕРАМОГІ”

ЛІСТЫ АЛЯКСЕЯ КУЛАКОЎСКАГА, МІХАСЯ КАЛАЧЫНСКАГА, ЯЎХІМА КОХАНА

Завяршальны перыяд Вялікай Айчыннай вайны азначыўся маштабнымі баявымі дзеяннямі і стратэгічнымі аперацыямі, якія прывялі да перамогі над нацызмам. Адным з самых важных этапаў была аперацыя “Баграціён”, яна не толькі спрыяла вызваленню Беларусі, але і адкрыла шлях да далейшага наступлення. Перамогу набліжалі і іншыя аперацыі, напрыклад Вісла-Одэрская, што дазволіла савецкім войскам дасягнуць межаў Германіі, і Берлінская, якая закончылася ў маі 1945 г. Мужныя савецкія салдаты ў гэты час змагаліся не толькі з ворагам, але і з цяжкімі ўмовамі, паказваючы прыклад сапраўднага гераізму, бо выбар быў невялікі – адстаяць сваю Радзіму ці загінуць у баі.

Аляксей Кулакоўскі падчас Вялікай Айчыннай вайны займаў пасаду камандзіра стралковага ўзвода, удзельнічаў у баявых дзеяннях на Сталінградскім і 1-м Украінскім франтах. За час гэтага доўгага і складанага шляху беларускі празаік быў тройчы паранены. 6 студзеня 1945 г., знаходзячыся ў Кіславодску, пасля аднаго з такіх раненняў пісаў ліст жонцы Ніне:

Ниночка! Только что получил твое письмо от 27.XII-44. Удивляюсь, почему ты не получаешь моих писем, пишу я более-менее регулярно.

Получил и справку, спасибо. От операции я отказался, так что к 15-му января выеду. Больше не пиши мне в Кисловодск. Твердо надеюсь захватить на несколько дней домой, к тебе. Ориентировочно жди меня в двадцатых числах января.

Решил я попробовать обойтись без операции. Не думай, что я больной, и не волнуйся. Рана, подлежащая власти ножа, не опасна, с ней можно жить, но если позже окажется, что она будет мешать мне, то сделаю операцию позже, скажем, весной.

Итак, жди.

Твой Алёша

Крепко целую всех.

6. I-45 г.

Ліст адлюстроўвае пшчоту, непарыўную сувязь, якая існуе паміж каханымі, нягледзячы на

адлегласці і цяжкасці вайны. Неспакой Аляксея Мікалаевіча з нагоды таго, што Ніна не атрымлівае яго лісты, падкрэслівае важнасць зносінаў падчас невядомасці і небяспекі. Нягледзячы на ўласныя пакуты, Аляксей спрабуе супакоіць жанчыну і выказвае надзею на хуткую сустрэчу. Магчыма, менавіта жаданне быць блізка з сям’ёй і імкненне не турбаваць жонку вымусілі яго адмовіцца ад аперацыі. Словы “*Итак, жди*” перадаюць надзею чалавека нават у самых цяжкіх умовах вайны.

Яшчэ адзін адрасат, якому пісаў Аляксей Кулакоўскі, – яго сын Яўген. Ліст быў адпраўлены ўжо з Масквы ў лютым 1945 г. Як ласкава бацька звяртаецца да хлопчыка! Як моцна ён сумуе і чакае сустрэчы. Пытанне “*помнишь ли меня*”, выклікае думку, што ў Аляксея не атрымалася правесці час з сям’ёю ў студзені. Каб сыну было лягчэй перажыць расставанне і каб ён не плакаў, Аляксей Мікалаевіч малюе яму прыгожых курачак і складае пра іх песеньку, якую можна бясконца паўтараць аж да доўгачаканага ўз’яднання.

Письмо

от папки

Здравствуй, мой сыночек! Как ты живешь, помнишь ли меня, своего папку?

Смотри, каких я тебе курочек нарисовал. А под Курочками песенка:

Идут себе три курочки

первая впереди;

вторая за первой,

а третья позади.

А я как царь, сижу на тротуаре...

И вижу я: идут себе три курочки... и т. д.

Пой и не плач, мой Женечка. Крепко целую тебя и маму. Твой папка.

12.II-45г.

На шляхах да Перамогі салдаты пісалі лісты не толькі сем’ям, але і сябрам. Так, у сакавіку 1945 г. паэт Міхась Калачынскі пісаў Цімоху

Крысько – Васілю Вітку (захаваныя асабліва сці арыгінала):

Шаноўны Цімох, прывітанне!

Вельмі рад: атрымаў твой новы ліст. Нарэшце, пасля доўгіх год, удалося завязаць сувязь з Саюзам. А я думаў – усё канула. Нават перастаў пісаць. Тым больш, што за такі адрэзок часу пачынаю адвыкаць ад роднай мовы, ня чую яе тэмбр. Гэта безумоўна сказаецца і на маіх вершах, у прыватнасці, на тых, якія зараз ляжаць перад табой.

Патрэбна мне хутчэй дадому. Каб зноў увайсці ў каляіну звычайнага мышлення! Каб зноў узяцца за працу! Да больш жаль, што лёс закінуў мяне надзвычай далёка ад Радзімы. Родную мову слухаю толькі на радыёперадачах – ні журналы, ні газеты няма. Былоб надрэнна атрымоўваць “Беларусь”, “ЛіМ” і інш. Напішы, як гэта зрабіць.

Коротка пра сябе. Працую па-ранейшаму ў чырвонаармейскім друку. Пішу больш на рускай мове, у тым ліку і вершы. Напісаў паэму “Арліная кроў” пра абарону Каўказа. Толькі баюся, што там многа моўных пагрэшнасцяў. Затрымліваю. Пішу таксама вершы з дарог вайны. Можаш павішаваць – узнагароджан ордэнам Айчыннай вайны – чацвертай па ліку узнагародай.

Прывітанне Анатолію, Куляшову, Агняцвет, Ілье Данілавічу! Усім! Дзе Рыгор Лынькоў? Што з ім! Пішы!

Моцна паціскаю руку

8.3.45 г.

Міхась Іванавіч быў байцом і армейскім журналістам, таму яго ваенная геаграфія шырокая: Каўказ, Кубань, Украіна, Малдова, Балгарыя, Румынія, Югаславія, Венгрыя, Чэхаславакія, Аўстрыя. Правёўшы столькі часу ў іншых краінах, ён дзеліцца з сябрам глыбокімі перажываннямі адносна таго, што пачынае “адвыкаць ад роднай мовы”. Паэт разумее, што адсутнасць моўнай практыкі і асяроддзя ўплывае на яго творчасць. Цімох Крысько на фронт не трапіў, хоць і быў добраахвотнікам, яго не прапусцілі з-за хваробы зроку. Ён быў накіраваны ў Маскву працаваць у беларускіх выданнях, таму мог падказаць Калачынскаму, дзе знайсці беларускую прэсу.

Падкрэсліваючы важнасць сяброўства і падтрымкі ў цяжкія часы, а таксама жаданне заставацца на сувязі з тымі, хто яму дарагі, у канцы ліста аўтар перадае прывітанне сябрам-пісьменнікам. Цікавіцца і месцазнаходжаннем паэта і перакладчыка Рыгора Ціханавіча Лынькова, відаць, не ведаючы, што той лічыцца без вестак зніклым з 1941 г.

* * *

Захоўваецца ў фондах Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры і яшчэ адно пасланне да Цімоха Крысько, датаванае знаковым днём: 9 мая 1945 г. Літаратар атрымаў такую вельмі каштоўную паштоўку ад сябра Яўхіма Кохана, якому давалося ўдзельнічаць у баях на Курскай дузе і ў вызваленні Беларусі. Перамогу сустрэў на кароткачасовым прывале ў нямецкім гарадку, адкуль і была прыслана паштоўка:

9/V 45г.

*О, если без слова
скажется душой было можно!..*

Фет

Дарагі мой дружа Цімох!

Дазволь мне, калі ласка, абняць і пацалаваць цябе ад усёй душы і паздравіць у гэты прасветлы дзень. З Вялікім святам нашай Перамогі.

Прывітанне Міхасю Ціханавічу. Аб усім іншым пасля трохі, каб неадхільвацца ўсім староннім ад урачыстасці сягонняшняга дня.

Твой Я.

Заходняя Памеранія

2 Б.Ф.

пн. 19266

Невялікае пасланне адлюстроўвае эмоцыі і перажыванні, што суправаджалі гістарычны момант. Цытата ў пачатку задае настрой, падкрэслівае жаданне выказаць моцныя пачуцці, якія цяжка перадаць словамі. У кантэксце дня Перамогі эмоцыі радасці, вызвалення і смутку за загінулых асабліва абвастрыліся. У светлы час, калі народы святкуюць вызваленне і мір, паэт адчувае неабходнасць падтрымаць сувязь з блізкімі сябрамі – Цімохам Васільевічам і Міхасём Ціханавічам Лыньковымі. Аўтар разумее, што святочны дзень – не толькі асабістая радасць, але і агульная перамога ўсіх, хто ўдзельнічаў у барацьбе і перажыў жахі вайны, змагаўся за сваю краіну і свабоду.

Усе лісты сведчаць пра важнасць сяброўства, любові і падтрымкі ў складаныя часы. У кожнага з літаратараў былі ўласныя гісторыі, адчуванні і доўгія шляхі вайны, напоўненыя цяжкасцямі і перашкодамі. Але галоўнае – яны прывялі да Вялікай Перамогі, якая стала вынікам іх намаганняў, мужнасці і непакіснай веры ў лепшую будучыню.

Падрыхтавала
Ульяна МІХОВІЧ,

малодшы навуковы супрацоўнік
навукова-асветніцкага аддзела

Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры.